

บทสัมภาษณ์พิเศษนางนงคราญ มณีวรรณ ผู้เชี่ยวชาญด้านปรับปรุงดินเปรี้ยว กรมพัฒนาที่ดิน

โครงการสกัดความรู้จากผู้รู้ (Best Practice)

แผนการจัดการความรู้ กรมพัฒนาที่ดิน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๙

นางนงคราญ มณีวรรณ
ผู้เชี่ยวชาญด้านปรับปรุงดินเปรี้ยว

ผู้เชี่ยวชาญนงคราญ มณีวรรณ ได้เล่าประวัติ และ ประสบการณ์ในการรับราชการให้ฟังว่า ท่านสำเร็จการศึกษา สาขาปฐพีวิทยา คณะเกษตร จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อปี ๒๕๒๒ ท่านได้เข้ามาปฏิบัติงานที่กลุ่มปรับปรุงดินเปรี้ยว กองอนุรักษ์ดินและน้ำ กรมพัฒนาที่ดิน ในตำแหน่ง นักวิชาการเกษตร (ลูกจ้างชั่วคราว) ต่อมาสอบบรรจุเข้ารับราชการในปี พ.ศ.๒๕๒๓ ตำแหน่ง นักวิชาการเกษตร ๓ โครงการพัฒนาที่ดินภาคเหนือ สังกัดกองนโยบายที่ดินและแผนงาน กรมพัฒนาที่ดิน แต่ได้รับการยืมตัวเพื่อให้มาปฏิบัติราชการที่กลุ่มปรับปรุงดินเปรี้ยว กองอนุรักษ์ดินและน้ำ สมัยนั้นกลุ่มปรับปรุงดินเปรี้ยว เป็นกลุ่มงานค่อนข้างใหญ่ มีข้าราชการ (นักวิชาการเกษตร) ประมาณ ๑๖ คน โดยมี นายเจริญ เจริญจำรัสชีพ เป็นหัวหน้ากลุ่ม

ผู้เชี่ยวชาญนงคราญฯ ได้เล่าถึงการทำงานของท่านว่าเมื่อท่านเข้ารับราชการใหม่ๆ ความรู้ที่เรียนมาบางครั้ง ไม่สามารถนำมาใช้กับการทำงานได้ ในระยะแรกของการทำงาน ท่านได้เรียนรู้จากการปฏิบัติงานร่วมกับรุ่นพี่อาวุโสที่มีประสบการณ์ เมื่อได้รับมอบหมายงานจากผู้บังคับบัญชาหรือรุ่นพี่ เราต้องพร้อมที่จะทำงานนั้น ๆ ด้วยความเต็มใจและตั้งใจ ไม่มีการปฏิเสธงานหรือเกี่ยงงาน ยกตัวอย่างเช่น เราได้รับมอบหมายให้ทำงาน ๑ ชิ้น เราปฏิเสธโดยอ้างว่าทำงานนั้นไม่เป็น ไม่เคยทำมาก่อน ก็จะถูกสอนว่าไม่มีใครทำเป็นมาตั้งแต่เกิด ดังนั้นเราต้องฝึกทำงานทุกอย่างทั้งงานในหน้าที่ด้านงานวิจัย จนถึงงานเอกสารของหน่วยงาน การเรียนรู้งานที่หลากหลายจะเป็นประโยชน์กับตนเองเมื่อเติบโตขึ้น และนำความรู้ความสามารถด้านต่าง ๆ มาปรับใช้ได้ที่สำคัญเราจะต้องมีใจรักในงานที่ทำและมีความตั้งใจทำงาน ถึงแม้ผลงานที่ทำครั้งแรก ๆ จะออกมาไม่สมบูรณ์ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ เนื่องจากการทำงานทุกอย่างต้องอาศัยประสบการณ์ สำหรับการออกปฏิบัติงานวิจัยภาคสนาม ข้าราชการรุ่นน้องจะไปปฏิบัติงานพร้อมกับรุ่นพี่ โดยมีข้าราชการรุ่นพี่เป็นหัวหน้าโครงการหรือหัวหน้าทีม และรุ่นน้องก็จะไปเป็นลูกมือช่วยปฏิบัติงาน การทำงานจะเป็นลักษณะพี่สอนน้องเราจะได้รับความรู้และประสบการณ์มากมายจากการที่รุ่นพี่พูดคุยกัน อธิบายและให้คำแนะนำในขณะที่ทำงานเป็นการสอนงานในลักษณะ Learning by Doing

การปลูกข้าวในพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด โดยการใช้น้ำล้างดินร่วมกับการใช้ปุ๋ย

เรียนรู้ด้วยการปฏิบัติในพื้นที่จริง ทำให้เข้าใจแนวทางการทำงานมากขึ้นในการออกปฏิบัติงานภาคสนาม ข้าราชการรุ่นพี่ที่เป็นหัวหน้าโครงการเขียนแผนการปฏิบัติงานภาคสนามให้ และหลังจากจบงานวิจัยแล้ว

รุ่นพี่เจ้าของโครงการจะฝึกให้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ แผลผล และฝึกเขียนรายงานผลการวิจัย หลังจากนั้นก็ฝึกให้เขียนโครงการวิจัย ผชช. นงคราญฯ ยังกล่าวถึงงานของท่านอีกว่าการทำงานตำแหน่งนักวิชาการเกษตร เป็นงานที่ทำแล้วให้ความสุขมากอีกอย่างหนึ่ง นั่นคือการได้มีโอกาสช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบปัญหาทำการเกษตรไม่ได้ผลดี โดยเดินทางไปพบปะพูดคุยกับเกษตรกรทำให้ทราบถึงสภาพปัญหา

หลากหลายในการทำการเกษตร ที่มีผลทำให้เกษตรกรมีรายได้ ไม่เพียงพอดำเนินค่าใช้จ่ายในการดูแลครอบครัว ซึ่งเราสามารถหาวิธีการที่เหมาะสมไปช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยการให้ความรู้และคำแนะนำแก่เกษตรกร แม้ว่าปัจจุบัน จะมี Smart farmer หรือหมอดินอาสาหลายคน ที่มีความรู้และมีโอกาสในการชวนขายที่จะหาความรู้ได้ด้วยตนเอง แต่มีชาวบ้านหรือเกษตรกรอีกจำนวนมากที่ไม่มีโอกาสหรือมีน้อยมาก นั่นเป็นหน้าที่ของนักวิชาการเกษตรที่ต้องเข้าไปให้คำแนะนำให้มากขึ้น และมีการ

ติดตามผลเป็นระยะเช่น พอถึงเวลาที่เกษตรกรต้องใช้ปัจจัยการผลิต นักวิชาการเกษตรควรเข้าไปส่งเสริมแนะนำวิธีการใช้ที่ถูกต้องอย่างใกล้ชิด ก็จะทำให้เกิดประสิทธิภาพและเห็นผลได้ดียิ่งขึ้น จากการที่ได้เข้าไปพูดคุยกับเกษตรกร สอบถามถึงองค์ความรู้ของกรมพัฒนาที่ดินที่เขาได้รับและนำไปใช้ ทำให้ทราบว่าเกษตรกรได้นำความรู้และผลิตภัณฑ์ของกรมฯ ไปใช้แล้วได้ผลดีมาก คือเดิมผลผลิตของเกษตรกรต่ำมากหลังการใช้สามารถเพิ่มผลผลิตได้สูงถึง ๖๐ - ๘๐ เปอร์เซ็นต์ ทำให้เกษตรกรเข้มแข็งขึ้น สามารถทำประโยชน์ในพื้นที่ของตนเองได้มากขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น ทำให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นั่นเป็นความภาคภูมิใจของนักวิชาการเกษตร และของกรมพัฒนาที่ดิน ผชช.นงคราญฯ ยังกล่าวต่ออีกว่า ปัจจุบันการถ่ายทอดความรู้แบบรุ่นพี่สอนรุ่นน้องมีน้อยลงเนื่องจากข้าราชการรุ่นพี่มีจำนวนน้อยลง และมีงานที่ได้รับมอบหมายมากขึ้น การออกปฏิบัติงานในพื้นที่ภาคสนามจะไม่พร้อมกัน จึงเป็นลักษณะต่างคนต่างไป รุ่นน้องต้องใช้เวลาในเรียนรู้และหาประสบการณ์ด้วยตนเอง ดังนั้น “การปฏิบัติงานแบบรุ่นพี่สอนรุ่นน้องหรือการทำงานเป็นทีมจึงเป็นเรื่องที่จำเป็น และเป็นประสบการณ์ที่ดีมาก ทั้งนี้ รุ่นน้องต้องใส่ใจ รู้จักเก็บเกี่ยวประสบการณ์ และต้องเปิดใจยอมรับความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน ไม่ทำตัวเป็นแก้วที่มีน้ำเต็ม ข้อเสนอแนะหรือข้อคิดเห็นต่างๆ อาจจะไม่ตรงกับความคิดของเรา แต่ถ้ารู้จักนำไปปรับใช้ก็จะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์และมีคุณค่ากับงานที่ทำ”

ผลงานที่ภาคภูมิใจ

ผศ.นงคราญฯ กล่าวว่า ผลงานที่ท่านภาคภูมิใจมากคือการทำงานศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปรับปรุงพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดในจังหวัดนครนายก ให้สามารถใช้ประโยชน์พื้นที่ได้เต็มรูปแบบ ซึ่งจังหวัดนครนายกสมัยก่อนมีพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด ที่ไม่สามารถทำการเกษตรได้เป็นจำนวนมาก หรือทำอย่างเดี๋ยวจีละครั้ง เนื่องจากสภาพปัญหาของดินและขาดน้ำทำการเกษตร แต่จากการศึกษาวิจัยปรับปรุงพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดปลูกพืชชนิดต่างๆ ด้วยวิธีการที่เหมาะสม ปัจจุบันพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดของจังหวัดนครนายก เกษตรกรสามารถปลูกพืชอื่นๆ หลังการเก็บเกี่ยวข้าว หรือปรับเปลี่ยนพื้นที่ปลูกพืชผสมผสาน เช่น ข้าวโพด พืชตระกูลแตง พืชตระกูลถั่ว พริก ผักบางชนิด เป็นต้น ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และสามารถขยายผลไปสู่การปรับปรุงพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดในจังหวัดอื่นๆ ด้วย อีกผลงานหนึ่งที่ภาคภูมิใจคือ การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการดินพื้นที่ดินเปรี้ยวจัด เพื่อเพิ่มผลผลิตและคุณภาพปาล์มน้ำมันในพื้นที่สวนส้มทิ้งร้าง

โครงการดังกล่าว ได้เริ่มจากการศึกษาวิจัย โดยทดลองยกร่องพื้นที่ดินเปรี้ยวจัดในสถานีพัฒนาที่ดินนครนายก เพื่อหาวิธีการจัดการดินที่เหมาะสมต่อการปลูกปาล์มน้ำมัน และนำองค์ความรู้จากผลการศึกษาวิจัยไปแนะนำเกษตรกรผู้ปลูกปาล์มน้ำมันในพื้นที่สวนส้มทิ้งร้างในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวจะมีปุ๋ยเคมีตกค้างอยู่สูงในดิน จากการแนะนำให้ปรับสภาพความเป็นกรดของดินและบำรุงดินด้วยปุ๋ยอินทรีย์ ทำให้ดินมีสภาพเหมาะสมรักษาระดับน้ำในร่องสวนไม่ปล่อยดินแห้งแตกกระแหง ช่วยป้องกันการเกิดกรดเพิ่มขึ้น ต้นปาล์มน้ำมันที่ปลูกเจริญเติบโตสมบูรณ์ดี และให้ผลผลิตค่อนข้างสูง ช่วยลดต้นทุนการผลิต สามารถช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบปัญหาจากการปลูกส้มเสียหายมาปลูกปาล์มน้ำมันทดแทน ได้ใช้พื้นที่ทิ้งร้างให้เกิดประโยชน์ กลับมาสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรอีกครั้ง ซึ่งนับเป็นงานวิจัยที่ประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง

เทคนิค วิธีการทำงานที่ทำให้ประสบความสำเร็จ

การทำงานให้ประสบความสำเร็จนั้น ผชช.นงคราญฯ กล่าวว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความตั้งใจในการทำงาน และรักในงานทุกอย่างที่ท่านทำ “การทำงานให้ประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องรักงานที่ท่านทำ ต้องมีความทุ่มเท และเสียสละ ไม่ปฏิเสธงานที่ได้รับมอบหมาย” เป็นการสร้างโอกาสให้ได้รับการคัดเลือกไปศึกษาดูงาน หรือทำงานด้านอื่นๆ ที่นอกเหนือจากงานประจำ จึงมีประสบการณ์หลากหลาย ในการเฝ้าหาความรู้ นั้น แม้ว่าจะมีโอกาส

ได้ไปศึกษาดูงานต่างประเทศไม่มาก แต่ถ้ามีโอกาสได้เข้าร่วมประชุมเชิงวิชาการทั้งหน่วยงานภายในหรือหน่วยงานภายนอก นักวิชาการก็ควรไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา นอกจากนี้การที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จนั้น ขึ้นกับการปฏิบัติตัวของเราเอง สิ่งที่สำคัญมากคือ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงาน

ทุกระดับ มีความจริงใจ ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน งานที่ท่านก็จะสำเร็จด้วยดี ความภาคภูมิใจของ ผชช.นงคราญฯ คือการได้ช่วยเหลือให้คำปรึกษาด้านงานวิจัยกับนักวิชาการทั้งส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค หลายๆ ท่านจนประสบความสำเร็จเติบโตในหน้าที่การงาน สำหรับผลงานด้านวิชาการ ได้ร่วมจัดทำเอกสารเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการดินเปรี้ยวจัด ดินกรด ดินอินทรีย์ และได้นำองค์ความรู้ไป

ถ่ายทอดสู่เกษตรกร เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้ใช้ประโยชน์พื้นที่ปลูกพืชได้ผลผลิตเพิ่มสูงขึ้นอย่างยั่งยืน และผลงานที่เป็นเกียรติประวัติของท่านคือ ท่านได้รับการคัดเลือกให้เป็นข้าราชการพลเรือนดีเด่นของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประจำปี ๒๕๔๑ และได้รับการคัดเลือกเข้ารับประกาศเกียรติคุณ ในวันคุณธรรม จริยธรรม และความโปร่งใส ประจำปี ๒๕๕๖ จากสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.)

สิ่งที่อยากให้เกิดขึ้นกับกรมพัฒนาที่ดิน

ผช.นงคราญฯ ได้กล่าวถึงระบบการทำงานในลักษณะที่สอนน้องของกรมพัฒนาที่ดินที่ขาดหายไป การทำงานที่จะประสบความสำเร็จบางครั้งจะถูกสอนโดยรุ่นพี่ที่มีประสบการณ์ จึงอยากให้กรมฯ จัดเวที พี่สอนน้อง ด้วยการเชิญผู้มีประสบการณ์รุ่นเก่า มาเสวนา หรือเป็นวิทยากร ครอบคลุมถึงการฝึกปฏิบัติงาน ในแต่ละสายงานของกรมฯ สำหรับการบูรณาการด้าน งานวิชาการนั้น จากการระดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญของกรมฯ พบว่า ในการทำงานให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ นั้น ต้องเริ่มจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาอย่างเป็นระบบ โดยมีผู้แทนจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามาร่วมวิเคราะห์สภาพปัญหา การได้เห็นสภาพปัญหาของพื้นที่ทั้งด้านกายภาพ เคมี ชีวภาพ และการจัดการต่างๆ จนถึงความต้องการทางภูมิสังคมของแต่ละพื้นที่ สามารถกำหนดแนวทางการจัดการที่เหมาะสมร่วมกัน การเข้าไปทำการศึกษาวิจัยก็ต้องได้คำตอบที่สามารถแก้ปัญหาในพื้นที่ได้อย่างสมบูรณ์ ยั่งยืน และสัมฤทธิ์ผลชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม สิ่งที่สำคัญ คือควรทำงานร่วมกันไม่ใช่ต่างคนต่างทำอย่างที่เป็นอยู่ ซึ่ง ผช.นงคราญฯ ได้เสนอกรมฯ ไปแล้วในเรื่องนี้ โดยขอให้กรมฯ พิจารณาให้ความเห็นชอบ หรือสั่งการโดยมอบหมายให้

ทุกหน่วยงานต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สภาพพื้นที่บนพื้นฐานเดียวกัน เพื่อผลงานที่เกิดขึ้นจะเป็นที่ยอมรับของเกษตรกร และจากคำกล่าวที่ว่า “งานวิจัยของกรมฯ อยู่แต่บนหิ้ง” ผช.นงคราญฯ ได้แสดงความเห็นว่างานวิจัยของกรมฯ มีมากมาย หลากหลายสาขา แต่อยู่แบบกระจัดกระจายตามหน่วยงานของแต่ละสาขา ถ้าจะหาข้อมูล ๕ เรื่อง ต้องไปถึง ๕ หน่วยงาน ทำให้เห็นว่างานวิจัยของกรมฯ

ไม่มีการนำไปใช้ประโยชน์ ขาดการสังเคราะห์ข้อมูลและจัดรวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบ ได้เสนอกรมฯ ในเรื่อง “การทำคลังข้อมูล” คือ การนำงานวิชาการแต่ละสาขา เช่น ด้านอนุรักษ์ดินและน้ำ ด้านปรับปรุงบำรุงดิน ด้านเทคโนโลยีชีวภาพ ฯลฯ มาสังเคราะห์และจัดเก็บอย่างเป็นระบบโดยใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ จัดสถานที่เป็นคลังข้อมูลด้านการพัฒนาที่ดิน เพื่อให้สามารถค้นคว้าหาข้อมูลได้สะดวก รวดเร็ว และมีการ Update ข้อมูลทุกปี เพื่อให้บุคคลภายนอกหรือบุคลากรของกรมฯ สามารถเข้าไปศึกษา ค้นคว้าหาความรู้ได้อย่างสะดวก ซึ่งจะช่วยให้กรมพัฒนาที่ดินเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ทางการเกษตรต่อไปในอนาคต

ข้อคิดจากผู้เชี่ยวชาญถึงข้าราชการรุ่นใหม่

ผศ.นงคราญฯ ได้ฝากข้อคิดสำหรับข้าราชการรุ่นใหม่ว่า ข้าราชการรุ่นใหม่เป็นผู้ที่มีความรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีเทคโนโลยีใหม่ๆ และมีความเชื่อมั่นในตนเองสูง แต่ยังขาดประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งประสบการณ์ต่าง ๆ จะได้จากการเก็บเกี่ยวเรียนรู้งานจากรุ่นที่สุ่รุ่นน้อง การได้เข้าไปรับฟังความคิดเห็นจากการประชุม/สัมมนา ทั้งด้านวิชาการและด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้อง จะทำให้มีความรู้และแนวคิดกว้างขวางมากขึ้น การยอมรับแนวคิดที่ดีๆ จากผู้อื่นและนำมาพิจารณาร่วมกับความคิดของตนเอง สิ่งเหล่านี้จะเป็นการเพิ่มประสบการณ์ในการทำงาน และขอให้ทำงานแบบบูรณาการร่วมกัน จะเกิดความเชื่อมโยงของงาน ผลงานที่ได้จะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเกษตรกรและสำหรับนักวิชาการที่มีผลงาน ต้องหาโอกาสนำเสนอผลงานวิจัยของตนเอง เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้อื่นรู้ถึงความสามารถและความเชี่ยวชาญของเรา และรับฟังข้อเสนอแนะจากที่ประชุมมาพัฒนางานของตัวเองให้ดียิ่งขึ้น หมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา สร้างคุณค่าให้ตัวเองด้วยผลงานที่มีคุณค่า ท่านให้คติในการทำงานคือ

“ให้ทำงานเพื่องาน ความสำเร็จของงานคือรางวัลของชีวิต”

จัดทำโดย
กลุ่มพัฒนาบุคคล กองการเจ้าหน้าที่
สิงหาคม ๒๕๕๙